

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет мистецтва і дизайну
Кафедра мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Філософія

Галузь знань	<u>02 «Культура і мистецтво»</u>
Спеціальність	<u>025 «Музичне мистецтво»</u>
Назва освітньої програми	<u>Музичне мистецтво</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський) рівень</u>

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін, канд. філос. наук Крижановська Тетяна Олександрівна	097-654-81-81	Oreltati63@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Навчальна дисципліна «Філософія» входить до циклу гуманітарних нормативних предметів і є невід'ємною частиною загальнокультурного, професійного, соціального та особистісного розвитку здобувача. Філософія – це світоглядна і водночас методологічна основа, на базі якої відбувається засвоєння гуманітарних, загальноосвітніх, фундаментальних та прикладних дисциплін. Значною мірою саме завдяки їй стає можливий вихід свідомості здобувачів за межі вузькопрофесійної підготовки, формування у них аналітичних, критичних, логічних навичок та орієнтація на загальнолюдські цінності.

Курс «Філософія» охоплює собою як основні періоди історичного розвитку світової філософської думки, так і теоретичну проблематику основних розділів філософського знання. Особливою темою виділяється українська філософська думка, вивчення якої дає змогу ознайомитись з особливостями українського типу мислення та його зв'язку із практикою. В рамках української філософії здобувачі також ознайомлюються з філософським надбанням філософів, що творили і працювали в м. Одесі.

Окремою темою виділяється «Філософія творчості», завдяки якій здобувачі знайомляться з основними підходами до творчості, історією

розвитку розуміння творчості в філософії та рефлексують над проблемою творчої особистості, різних форм та методів творчості у своїй професійній діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є спрямування здобувачів до оформлення власної світоглядної позиції та оволодіння методологією мислення та діяльності. Основними завданнями вивчення дисципліни є: - осмислення предмету філософії, її статусу в системі сучасної науки, розуміння ролі філософії у формуванні і розвитку творчого мислення; - розкриття сутності і значення основних напрямків розвитку філософської думки, ознайомлення з історичними віхами зарубіжної та вітчизняної філософії, взаємозв'язком їх ідей і концепцій; - засвоєння основних понять, принципів, категорій і функцій філософії, формування вміння співвідносити філософські, світоглядні ідеї та теорії з практикою суспільного життя; - створення належної теоретичної основи для вільного світоглядного самовизначення сучасного фахівця.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Філософія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК16. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні компетентності:

СК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Навчальна дисципліна «Філософія» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (РН), передбачених освітньою програмою:

ПРН 11. Застосовувати теоретичні знання та навички у творчій практичній діяльності.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
3	90	28	14	48	1	2	Обов'язкова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Філософія як форма духовно-практичного та інтелектуального осягнення світу.	12	4	2	6
Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу.	13	4	2	7
Тема 3. Основні періоди розвитку західноєвропейської філософії.	13	4	2	7
Тема 4. Філософська думка в Україні.	13	4	2	7
Тема 5. Основні розділи філософського знання.	13	4	2	7
Тема 6. Людина як центр філософського знання.	13	4	2	7
Тема 7. Філософія творчості.	13	4	2	7
<i>Усього годин</i>	90	28	14	48

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Здобувачі отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, здобувачі отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота – обов'язковий компонент навчальної та дослідницької роботи здобувачів. До самостійної роботи здобувачів в процесі вивчення дисципліни «Філософія» включаються:

1. Повторення матеріалу лекції за допомогою презентації та конспекту.
2. Письмова та усна підготовка до семінарів на основі презентації, текстів викладача та списку літератури що додаються до кожного семінару. На кожне питання семінару здобувач має дати хоча б коротку тезисну відповідь у конспекті.
3. Написання есе на одну із запропонованих викладачем тем або за власним вибором.
4. Підготовка до іспиту.
5. Опрацювання та конспектування питань, що виносяться на самостійне вивчення на основі текстів викладача та списку літератури.

Питання самостійної підготовки

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	Тема 1. Філософія як форма духовно-практичного та інтелектуального осягнення світу. Питання: <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття світогляду. 2. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. 3. Типи світогляду: міфологічний, буденний, релігійний, філософський, науковий, художньо-образний. 4. Структура світогляду. 5. Філософія і світогляд. 	6
2	Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу. Питання: <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості взаємозв'язку філософії і мистецтва у Стародавньому Китаї. Поняття Вень. 2. Ведичний період філософії Стародавньої Індії та його вплив на формування канонів індійського мистецтва. 3. Єврейська стародавня філософія та її вплив на формування та розвиток західної культури. 	7
3	Тема 3. Основні періоди розвитку західноєвропейської філософії. Питання: <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософські погляди Платона на різні види мистецтва. 2. Поняття катарсису та калокагатії в Античній філософії. 3. Раціоналізація поглядів на мистецтво у філософському вченні Аристотеля. 4. Гуманістичні вчення доби європейського Відродження та їх вплив на розвиток мистецтва. 	7
4	Тема 4. Філософська думка в Україні. Питання: <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток філософського знання в м. Одесі в XIX – початку XX ст. (М. Я. Грот, Г. І. Челпанов, М. М. Ланге, Г. В. Флоровський). 2. Філософія в м. Одесі 30-50-х років (Б. М. Меламед, С. Я. Коган). 3. Системна філософія в Одесі (А. І. Уйомов, Л. М. Терентьева, Л. М. Сумарокова, А. Ю. Цофнас). 4. Гуманітарна філософська традиція в Одесі: історія і сучасність (І. Я. Матковська, І. В. Голубович, О. А. Довгополова, С. Г. Секундант). 	7
5	Тема 5. Основні розділи філософського знання. Питання: <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософські моделі буття: монізм, дуалізм, плюралізм. 2. Хаос і порядок. 3. Простір і час. 	7
6	Тема 6. Людина як центр філософського знання. Питання: <ol style="list-style-type: none"> 1. Співвідношення в людині природного, соціального, персонального та трансцендентного. 	7

	2. Свобода, творчість, активність як людські феномени. 3. Основні концепції свободи. Свобода та відповідальність. 4. Філософсько-антропологічні погляди К. Кастанеди. Написання філософського есе.	
7	Тема 7. Філософія творчості. Питання. 1. Становлення проблеми творчості в Античності. 2. Середньовічна трактовка творчості та творця. 3. Переосмислення поняття творчості в добу Європейського відродження. 4. Розвиток поняття творчості в Новому часі. 5. Сучасні підходи до поняття творчості.	7
	Всього	48

7.ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль знань і умінь здобувачів (поточний і підсумковий) з дисципліни «Філософія» здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу у Міжнародному гуманітарному університеті». Рейтинг здобувача із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою.

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи поточного контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувача, усне опитування на семінарських заняттях, фронтальне опитування на підсумковому занятті, оцінювання філософського есе, оцінювання виконання самостійної роботи.

Форма контролю: екзамен.

Екзаменаційні питання

1. Виникнення філософії. Філософія і міф.
2. Проблема визначення предмету філософії. Характерні риси філософського мислення.
3. Співвідношення філософії, релігії та науки. Філософія та мистецтво.
4. Функції філософії.
5. Поняття світогляду. Типи світогляду. Філософія і світогляд.
6. Особливості західного та східного типів світосприйняття.
7. Філософія Стародавньої Індії. Характерні риси, періодизація, основні поняття.
8. Ведичний період філософії Стародавньої Індії та його вплив на формування канонів індійського мистецтва.
9. Філософія буддизму.
10. Філософія Стародавнього Китаю. Основні характеристики, періоди, поняття.
11. Філософські основи вчення Конфуція.
12. Особливості взаємозв'язку філософії і мистецтва у Стародавньому Китаї.

13. Значення поняття Вені в духовному та інтелектуальному житті Стародавнього Китаю.
14. Періодизація античної філософії. Коротка характеристика основних періодів.
15. Натурфілософія як ранній період античної філософії.
16. Соціально-антропологічний поворот в античній філософії. Софісти і Сократ.
17. Вчення Платона про ідеї. Філософські погляди Платона на різні види мистецтва.
18. Основні положення філософського вчення Аристотеля.
19. Раціоналізація поглядів на мистецтво у філософському вченні Аристотеля.
20. Поняття катарсису та калокагатії в Античній філософії.
21. Становлення проблеми творчості в Античності.
22. Особливості середньовічної картини світу.
23. Апологетика та догматика як напрямки середньовічної патристики.
24. Середньовічна схоластика та містика: основні представники та їх погляди.
25. Середньовічна трактовка творчості та творця.
26. Загальна характеристика філософії доби європейського Відродження.
27. Гуманістичні вчення доби європейського Відродження та їх вплив на розвиток мистецтва.
28. Пантеїзм. Представники пантеїзму в добу Відродження, їх вчення.
29. Натурфілософія доби Відродження.
30. Осмислення поняття творчості в добу Європейського відродження.
31. Загальні риси філософії Нового часу.
32. Френсіс Бекон як засновник емпіричної філософії Нового часу, його основні ідеї.
33. Емпірична та сенсуалістична філософія Нового часу, основні представники та їх ідеї.
34. Рене Декарт як засновник раціоналістичної філософії Нового часу. Основні положення його вчення.
35. Розвиток поняття творчості в Новому часі.
36. Філософія європейського Просвітництва: загальні риси, основні представники та їх погляди
37. Загальна характеристика та представники німецької класичної філософії.
38. Основні положення гносеології І.Канта. Моральна концепція І. Канта.
39. Енциклопедія філософських наук Г.В.Ф.Гегеля.
40. Некласична філософія ХІХ ст. Загальна характеристика, основні представники та їх погляди.
41. Екзистенціалізм як напрям філософії початку ХХ ст.
42. Основні положення філософії прагматизму, її представники та їх погляди.
43. Загальні особливості та періодизація української філософії.
44. Філософське вчення Григорія Сковороди.
45. Філософія серця Памфіла Юркевича.
46. Розвиток філософського знання в м. Одесі в ХІХ – початку ХХ ст.
47. Філософія в м. Одесі 30-50-х років.
48. Системна філософія в Одесі.
49. Гуманітарна філософська традиція в Одесі: історія і сучасність.
50. Структура філософського знання. Коротка характеристика основних розділів.

51. Онтологія як вчення про буття.
52. Простір і час як філософські категорії.
53. Порядок і хаос, історія їх співвідношення в філософській думці.
54. Гносеологія та особливості підходів до проблеми пізнання світу.
55. Аксиологія як вчення про цінності.
56. Роль цінностей в житті людини і суспільства. Цінності та ідеали.
57. Особливості філософського підходу до проблеми людини.
58. Співвідношення природнього, соціального, персонального та трансцендентного в людині.
59. Співвідношення понять «людина» - «індивід» - «індивідуальність» - «особистість».
60. Філософія творчості. Сучасні підходи до поняття творчості.

8. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виноситься на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять, перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота здобувача)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
<i>Підсумковий контроль</i> екзамен / залік			50
Всього балів			100

**9. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ
(для екзамену)**

№	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Шкала оцінюв ECTS	Оцінка за п'ятибальною шкалою	Оцінка за розш шк Екзамен
1	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді.	Високий	A	5	Відмінно
2	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Добрий	B	4,5	Добре
3	Здобувач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.	Достатній	C	4	
4	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	Середній	D	3,5	
5	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		E	3	
6	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький	FX	2	Не задовільно

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C	Задовільно	
64-73 (5)	D		
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вступ до філософії : навч.-метод. посіб. / Владленова І.В.; Годзь Н.Б.; Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М.; Дольської О.О. Х. : НТУ «ХПІ», 2018. 187 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/44a02c5e-6363-4c1c-9af9-15d3242db29f/content>
2. Сіверс В. А. Філософія творчості : підручник. Київ : НАКККіМ, 2023. 292 с. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4755>
3. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с. URL: <https://is.gd/AAheM3>
4. Філософія [Електронний ресурс] : навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ : КНЕУ, 2019. 368 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vilchynskiy_Yurii/Filosofia.pdf?
5. Шепетяк О., Шепетяк О. Філософія: Підручник. Львів : Місіонер, 2020. 784 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35525/2/O_Shepetiak_Philosophy_IFF.pdf

Додаткова

1. Ващак М. Ідея свободи у творчості Григорія Сковороди. *Medievist*. 11 квітня 2013 р. URL: https://www.medievist.org.ua/2013/04/blog-post_2847.html
2. Гоббс Т. Левіафан / пер. з англ. Р. Димерця та ін. Київ : Дух і літера, 2000. 606 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Thomas_Hobbes/Leviafan_abo_Sut_budova_i_povnovazhennia_derzhavy_tserkovnoi_ta_svitskoi.pdf?
3. Кастанеда К. Вчення дона Хуана / переклад Анна Кравець. Львів : Terra Incognita, 2018. 272 с. URL: <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2919971>
4. Коваленко, І. І., Мелякова, Ю. В., & Кальницький, Е. А. Феноменологія творчості у цифрову епоху. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2020. 1(44). С. 157–167. URL: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.44.195922>
5. Крижановська Т. О. Особливості критичного мислення в античній філософській думці періоду класики. *Культурологічний альманах*. 2023. Вип. 2. С. 185–190. DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.25>
6. Крижановська Т. О. Символічний світ культури Григорія Сковороди. *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень : матеріали V Міжнародної наукової конференції*, м. Київ, 24 лютого, 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2023. С. 285–287. DOI: <https://doi.org/10.36074/mcnd-24.02.2023>
7. Луцюк М. В. Вень (філософія) / Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Вень>
8. «Незвична» філософія Григорія Сковороди. Офіційний сайт Національного університету Острозька академія. 22 листопада 2012. URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2012/11-22-1>
9. Ніцше Ф. Так казав Заратустра / Фридрих Ніцше. Жадання влади; [пер. з нім. А.Онишка, П.Тарашука]. Київ : Основи, 2003. С. 7–342. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Nietzsche_Friedrich/Tak_kazav_Zaratustra_Zhadannia_vlady/
10. Новіков Б. В. Філософія як теорія і методологія творчості. *Вісник НТУУ “КПІ”*. Серія : Філософія. Психологія. Педагогіка. 2011. Випуск 2. С. 108–113. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/4399/1/21-filos-B.Novikov.pdf>
11. Платон. Бенкет / пер. з давньогрецьк. У. Головач. Львів : Видавництво УКУ, 2018. 220 с. URL: https://www.e-reading.life/bookreader.php/1001335/Admin_-_PLATON.html
12. Полюга В. Філософія музики (форми і методи осмислення музичного буття). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48. Том 2.

13. Чижевський Д. Памфіл Юркевич / *Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні*. Київ, 1992. С. 177-204. URL: <http://litopys.org.ua/chyph/chyph10.htm>
14. Шацilo С. В. Поняття творчості у філософії. *Освіта та соціалізація особистості : матеріали VI Всеукр. інтернет-конф.* (Одеса, 27-28 квітня 2018 р.) / Південноукр. нац. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. С. 22-24. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2781/1/shatsylo.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Філософський енциклопедичний словник [укладач В.І. Шинкарук]. Київ : Абрис, 2002. 742 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf
2. Psylib: Електронна бібліотека. URL: <http://www.psylib.kiev.ua>
3. Сайт культурної асоціації «Новий акрополь». Бібліотека. URL: <https://newacropolis.org.ua/articles>